

Hamza Gábor

Amerika elnevezése és a magyar Szent Imre herceg

The Naming of America and the Hungarian Prince Saint Emeric

ÖSSZEFOGLALÁS

Franz Laubenberger és Albert Ronsin, neves német és francia történészek egyetértenek abban, hogy az amerikai kontinens neve Magyarország első királyának, I. (Szent) István fiának, Szent Imre hercegnek keresztnévére utal. Anastasio Vespucci, aki Firenze szenátusának titkára volt, nagy valószínűséggel a középkori Itáliában elterjedt Szent Imre-kultusz hatására adta fiának az Amerigo keresztnévet.

SUMMARY

The highly reputed German and French historians, Franz Laubenberger and Albert Ronsin came to the conclusion that the naming of the American continent

is related to the Christian name of Saint Emeric, the only son of the first king of Hungary, Steven I (The Saint). Anastasio Vespucci, who was the secretary of the senate of Florence, gave very probably the first name „Amerigo” to his son under the influence of the cult of Saint Emeric existing in medieval Italy.

Jól ismert tény, hogy az amerikai kontinens elnevezésének eredete hosszú időn át vitatott volt mind a történettudományban, mind pedig a földrajztudományban. A 16. század első felében a kor ismert, jeles német humanista költője, Matthias Ringmann előszeretettel képviselte azt a nézetet, hogy az „új” kontinens Amerigo

Vespucci (Firenze, 1451 – Sevilla, 1512) nevét viselje, pontosabban kapja. Amerigo Vespucci 1499 és 1502 között négyszer is járt az „új” kontinensen, eljutva egészen az Amazonas folyó deltavidékéig. Utalni szeretnénk arra, hogy az Amerigo név a latin Emericus olasz változata. Említést érdemel, hogy Amerigo Vespucci a szerzője az utazásait leíró, általában azonban vitatható értékűnek, bár fontos forrásnak tekintett *Mundus Novus* című munkának.

Amerigo Vespucci *Mundus Novus* című műve forrásul szolgált a kor híres és vitathatatlanul nagy tekintéllyel rendelkező kozmográfusa, a freiburgi (Freiburg im Breisgau) Martin Waldseemüller (1470–1522) számára. Waldseemüller, aki Matthias Ringmann-nal jó viszonyban, sőt egyenesen baráti kapcsolatban volt, egyetértett a korában kivételesen nagy hírnévnek örvendő német humanistával abban, hogy a kontinens a jeles, korában jól ismert tengerész és „felfedező”, Amerigo Vespucci nevét viselje. 1507-ben a lotaringiai St. Dié des Vosges-ben megjelent *Cosmographiae Introductio* című művében (teljes cím: *Cosmographiae introductio cum quibusdam geometriae ac astronomiae principiis ad eam rem necessariis. Insuper quatuor Americi Vespucii navigationes. Universalis Cosmographiae descriptio tam in solido quam plano, eis etiam insertis, quae Ptholomaeo ignota a nuperis reperta sunt.*) található, a glóbuszt („földkerekséget”, „orbis terrarum”-ot) ábrázoló világtérképen – elsőként – az „új” földrész nevéként már „America” szerepel. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy az „új” kontinens határai, pontosabban „kontúrjai” még igazán bizonytalanul megrajzoltak azon a térképen, amely Martin Waldseemüller művének mellékletét (appendix) alkotja.

Matthias Ringmann javaslata ilyen módon elfogadást nyert a kor jeles, nagy tekintélynek örvendő kozmográfusa részéről. Amerigo Vespucci utóneve, keresztneve az első magyar király, Szent István (1000–1038) fiatalon, 1031-ben elhunyt egyetlen fiának, Imre (Emericus, Emerich, Henricus) hercegnek nevére utal. Az „America” név, elnevezés megfelel annak a törekvésnek, hogy a már ismert kontinensek, földrészek nevét, „hivatalos” megjelölését nőnemű alakba, femininumba tegyék, Afrikához és Európához hasonlóan.

Említést érdemel, hogy más, ma azonban már joggal meghaladottnak tekinthető nézet, felfogás szerint az „új”, „negyedik” kontinens neve Amalrichra utalna. Amalrich, pontosabban az Amalrichek (két Amalrich) jeruzsálemi király(ok) voltak, aki(k) a 12. században uralkodtak. Fontos továbbá megemlíteni, hogy ma már ugyancsak meghaladottnak, történetietlennek és dokumentálhatatlannak tekinthető az a felfogás is, mely szerint az „új” földrész neve az 1529-ben alapított Maracaibo város nevével volna kapcsolatban, összefüggésben.

A kérdés szakértőinek tekintett neves német kutató, várostörténész, a 20. században élt Franz Laubenberger és az ugyancsak igen tekintélyes francia történész, Albert Ronsin (1928–2007) egyetértettek, pontosabban egyetértettek abban, hogy az amerikai kontinens („új kontinens”, „Novus continens”) elnevezése, illetve neve a magyar Szent Imre herceg (Emericus dux) keresztnevére utal. A firenzei, művelt arisztokráciához tartozó, a városállam szenátusának (Signoria) nagy felelősséggel járó titkári (segretario) feladatait ellátó, közmegebecsülésnek, köztiszteltetnek örvendő Anastasio Vespucci

nagy valószínűséggel a középkori Itáliában elterjedt Szent Imre-kultusz hatására adta fiának az Amerigo keresztnévet (olaszul: nome di battesimo).

FELHASZNÁLT IRODALOM

Hamza Gábor: *Szent István törvényei és Európa*. In: Szent István és Európa. Szerk.: Hamza Gábor, Professzorok Háza, Budapest, 2001, 13–21. o.

Franz Laubenberger: Ringmann oder Waldseemüller? *Eine kritische Untersuchung über den Urheber des Namens Amerika*. In: Erdkunde. Archiv für Wissenschaftliche Geographie. Band XIII, Lfg. 3, Bonn, 1959, 163–179. o.

Franz Laubenberger: *The Naming of America*. Sixteenth Century Journal, Vol. 13, No. 4., 1982, 91–113. o.

Toby Lester: *The Fourth Part of the World. The Race to the Ends of the Earth, and the Epic Story of the Map that Gave America its Name*. Free Press, New York, 2009.

Albert Ronsin: *Découverte et baptême de l'Amérique*. Éditions Georges LePape, Montréal, 1979.

Albert Ronsin: *Découverte et baptême de l'Amérique*. 2e édition (réédition) revue et augmentée, Éditions de l'Est, Nancy, 1992.

Albert Ronsin: *La fortune d'un nom: Le America. baptême de l'Amérique à Saint-Dié-des-Vosges*. Éditions Jérôme Millon, Grenoble, 1991.